

поддержатъ дальнейшее исследование практики государств с целью обоснования идеи преемственности прав и обязательств в контексте ответственности государств.

Ключевые слова: правопреемство, международная ответственность, Институт международного права, Комиссия международного права ООН, прогрессивное развитие международного права.

K. Mailunts. The work of the Institute of International Law on the codification of rules on the succession of states in matters of international responsibility. – Article.

Summary. The article is devoted to the consideration of the preparation of the resolution of the Institute of International Law “On the succession of states in matters of international responsibility”, which is a private project for the codification of rules on succession regarding international responsibility. The resolution concerns the interaction of two important areas of international law: succession and responsibility. The resolution addresses the consequences of an internationally wrongful act that took place prior to the date of succession. In particular, the resolution examines the consequences of an international wrongful act committed by a predecessor state against a third state (or other subject of international law). Codification and progressive development in this area can contribute to greater clarity and predictability of the relationship of succession of States on issues of responsibility, therefore, further research on the practice of States should be supported in order to substantiate the idea of succession of rights and obligations in the context of State responsibility.

Key words: legal succession, international responsibility, Institute of International Law, UN International Law Commission, progressive development of international law.

УДК 347.962.2

А. С. Ребриш

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри судоустрою та прокурорської діяльності
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ПОМІЧНИКА СУДДІ

Анотація. У статті розглянуто питання вдосконалення окремих елементів правового статусу помічника судді. Детально проаналізовано чинні вимоги судоустрійного законодавства та їх співвідношення з посадовими обов'язками зазначеної посади. Крім того, обґрунтовано необхідність приведення норм профільних актів у відповідність до термінологічного апарату чинного законодавства про вищу освіту.

Ключові слова: помічник судді, вимоги до помічників судді, рівень освіти, правовий статус помічника судді, вища освіта.

Питання працевлаштування випускників юридичних закладів вищої освіти на сьогодні є вкрай актуальним. Ринок юридичних послуг є перенасиченим; кількість освітніх закладів, які готують студентів за спеціальністю «081 Право» чимала; вимоги до деяких посад зависокі. Саме така сукупність факторів стала причиною розробки законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення доступу до професійної діяльності у галузі права». Основною ідеєю законодавця є спрощення вимог до помічників суддів, адвокатів і нотаріусів в частині освітньо-кваліфікаційного рівня їх підготовки. Так, запропоновано до цих посад передбачити вимогу першого рівня вищої освіти – бакалавра.

Такі дії стали поштовхом до наукового осмислення окресленого питання та з'ясування можливості внесення запропонованих змін щодо помічників суддів шляхом співставлення їх посадових обов'язків з тими знаннями, уміннями, навичками та компетентностями, які набуваються під час навчання студентами на різних освітніх рівнях.

Так, ч. 1 ст. 92 Закону України «Про державну службу» визначає: до посад патронатної служби належать посади радників, помічників, уповноважених та прес-секретаря Президента України, працівників секретаріатів Голови Верховної Ради України, його Першого заступника та заступника, працівників секретаріатів депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України, працівників

патронатних служб Прем'єр-міністра України та інших членів Кабінету Міністрів України, помічників-консультантів народних депутатів України, помічників та наукових консультантів суддів Конституційного Суду України, помічників суддів, а також посади патронатних служб в інших державних органах. Абзац 2 ч.4 ст. 92 містить положення щодо того, що особливості патронатної служби в судах, органах та установах системи правосуддя визначаються законодавством про судоустрій і статус суддів [1].

У свою чергу, Закон України «Про судоустрій і статус суддів» у ч. 2 ст. 157 визначає, що помічником судді може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту і вільно володіє державною мовою [2]. Положення про помічника судді, затверджене Рішенням Ради суддів України від 18.05.2018 року № 21 у п.6 дублює законодавчі вимоги [3].

Для розуміння поняття «вища освіта» необхідно звернутися до профільного законодавства. Так, п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» встановлює: вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти. Ст. 5 вказаного нормативно-правового акту передбачає, що підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітніми чи науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень; науковий рівень; здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти: 1) молодший бакалавр; 2) бакалавр; 3) магістр; 4) доктор філософії/доктор мистецтва; 5) доктор наук [4].

Крім цього, варто зазначити, що п. 1 ч. 6 ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» роз'яснює, що для його цілей цього Закону, вищою юридичною освітою є вища юридична освіта ступеня магістра (або прирівняна до неї вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста), здобута в Україні, а також вища юридична освіта відповідного ступеня, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку [2]. Можна зробити висновок, що таке трактування вищої освіти стосується не лише в контексті вимог до кандидатів на посаду судді, а й до помічників суддів. До того ж, а. 2 ч. 1 п. 2 прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про вищу освіту» зазначає, що вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта) після набрання чинності цим Законом прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра [4].

До того ж, зауважимо, що Закон України «Про вищу освіту» не містить поняття «вища юридична освіта», а тому існує необхідність звернутися до змісту Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» № 266 від 29.04.2015 року, яка визначає – особи, які здобули вищу освіту за спеціальностями «081 Право», «293 Міжнародне право» на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) рівні вищої освіти і яким присуджено ступінь вищої освіти «магістр», можуть обіймати посади або провадити види діяльності, кваліфікаційні вимоги до яких передбачають наявність повної вищої або вищої юридичної освіти (п. 2¹) [5].

З огляду на вищевикладений аналіз нормативної бази резюмуємо, що на сучасному етапі участь у курсах на зайняття вакантних посад помічників суддів осіб, які мають освітній ступінь нижче магістра, є неможливою.

Проте на сьогодні існує необхідність у приведенні вживаної у деяких актах термінології у відповідність до чинного законодавства.

Пропонуємо ч. 2 ст. 157 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» викласти у такій редакції: «Помічником судді може бути громадянин України, який має другий (магістерський) рівень вищої освіти за спеціальністю «081 Право» та/або «293 Міжнародне право» і вільно володіє державною мовою. Помічники суддів Верховного Суду повинні також мати стаж професійної діяльності у сфері права не менше трьох років». Зауважимо, що враховуючи вищевикладене, положення п. 2¹ Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» № 266 від 29.04.2015 року та особливості діяльності помічників суддів Верховного Суду стаж їх професійної діяльності перед зайняттям відповідної посади має обраховуватися з моменту отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «081 Право» та/або «293 Міжнародне право» [5].

Підняте питання суб'єктом законодавчої ініціативи щодо актуальності працевлаштування випускників із вищою юридичною освітою першого рівня (бакалавр) є слушним. Проте на сьогодні гостро стоїть питання якості правосуддя, відновлення довіри громадян до судової гілки влади та забезпечення принципу верховенства права при винесенні судових рішень. Реалізація зазначених положень можлива не лише за умови високопрофесійного суддівського корпусу, а також працівників апарату суду, якими є помічники суддів (п. 3) [3].

У Висновку № 22 (2019) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про роль помічників суддів вказано, що підтримка відправленню правосуддя в інтересах суспільства має бути основним обґрунтуванням потреби у використанні помічників суддів. Компетентні помічники суддів здатні надавати суттєву підтримку, тим самим допомагаючи підвищувати якість судових рішень. З огляду на це помічники суддів мусять відповідати високим професійним та етичним нормам і тим самим сприяти зміцненню суспільної довіри до судових установ [6].

Таким чином, роль та значення посади помічника судді у процесі здійснення правосуддя дає можливість стверджувати, що професія помічника судді є не просто технічним засобом організаційного забезпечення діяльності судді, а має риси самостійного правового інституту. Так, помічник судді, відповідно до вказаного Положення про помічника судді, затверджене Рішенням Ради суддів України від 18.05.2018 року № 21:

1) здійснює підбір актів законодавства та матеріалів судової практики, які необхідні для розгляду конкретної судової справи;

2) бере участь у попередній підготовці судових справ до розгляду, в оформленні судових справ, за дорученням судді готує проекти судових рішень, запитів, листів, інших матеріалів, пов'язаних із розглядом конкретної справи;

3) здійснює оформлення копій судових рішень для направлення сторонам у справі та іншим учасникам справи, які беруть участь у справі відповідно до вимог процесуального законодавства, контролює своєчасність надсилання копій судових рішень;

4) здійснює контроль за своєчасним проведенням експертними установами призначених у справах експертних досліджень, за своєчасним виконанням органами внутрішніх справ ухвал судді про примусовий привід, а в разі невиконання таких ухвал – готує проекти відповідних нагадувань тощо;

5) готує проекти доручень суду про виконання судами інших держав окремих процесуальних дій, про вручення судових документів з цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних справ, про екстрадицію правопорушників на територію України;

6) сприяє оформленню, виконанню доручень судів іноземних держав відповідно до Конвенції про правову допомогу та правові відносини з цивільних, сімейних і кримінальних справах, інших міжнародно-правових договорів України про правову допомогу, ратифікованих Верховною Радою України;

7) виконує інші доручення судді, що стосуються організації розгляду судових справ [3].

Таким чином, урахувавши вищевикладене, не можна погодитися з пропозицією спрощення вимог до помічників суддів.

Так, підготовка проектів судових рішень, запитів, листів, інших матеріалів, пов'язаних із розглядом конкретної справи; проектів доручень суду про виконання судами інших держав окремих процесуальних дій, про вручення судових документів з цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних справ, про екстрадицію правопорушників на територію України; сприяння оформленню, виконання доручень судів іноземних держав відповідно до Конвенції про правову допомогу та правові відносини з цивільних, сімейних і кримінальних справах, інших міжнародно-правових договорів України про правову допомогу, ратифікованих Верховною Радою України тощо потребує спеціалізованих концептуальних знань, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань. Під час своєї професійної діяльності помічники суддів повинні мати спеціалізовані уміння/навички, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур, здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах, здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності. Крім того, є потреба у зрозумілому і недвозначному донесенні власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, а також управління складним, непередбачуваним робочими процесом, який потребує нових стратегічних підходів.

Таким чином, для виконання перелічених повноважень помічників суддів необхідно набуття здатності для розв'язання задач дослідницького та інноваційного характеру, що передбачає магістерський рівень освіти (ч. 1 ст. 5 Закону України «Про вищу освіту») та відповідає 7 рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України № 1341 від 23. 11. 2011 року [7].

ЛІТЕРАТУРА

1. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
2. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 29.03.2021).
3. Про затвердження Положення про помічника судді: Рішення Ради суддів України від 18.05.2018 р. № 21. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr021414-18> (дата звернення: 29.03.2021).
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
5. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015> (дата звернення: 29.03.2021).
6. Висновок № 22 (2019) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про роль помічників суддів, прийнятого 7 листопада 2019 року у м. Страсбург. Вища кваліфікаційна комісія суддів України. URL : <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/perelik-dokumentiv/vys22.pdf> (дата звернення: 29.03.2021).
7. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011> (дата звернення: 29.03.2021).

А. С. Ребрыш. Касательно усовершенствования правового регулирования статуса помощника судьи. – Статья.

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы усовершенствования отдельных элементов правового статуса помощника судьи. Детально проанализированы действующие требования судоустройственного законодательства и его соотношение с должностными обязанностями указанной должности. Кроме того, обоснована необходимость приведения норм профильных актов в соответствие с терминологическим аппаратом действующего законодательства о высшем образовании.

Ключевые слова: помощник судьи, требования к помощникам судьи, уровень образования, правовой статус помощника судьи, высшее образование.

A. Rebrysh. Regarding the improvement of the legal regulation of the status of an assistant judge. – Article.

Summary. The article deals with the issues of improving certain elements of the legal status of an assistant judge. The current requirements of the judicial legislation and its correlation with the official duties of the specified position are analyzed in detail. In addition, the need to bring the norms of profile acts in line with the terminological apparatus of the current legislation on higher education has been substantiated.

Key words: assistant judge, requirements for assistant judges, level of education, legal status of assistant judge, higher education.